

لغو مصونیت قضائی و کلای دادگستری انگلستان

در ارتباط با دعاوی مسؤولیت مدنی ناشی از انجام وظائف

جلال زرینی منفرد
وکیل دادگستری

بوسیله دادگاهها، قوانین و مقررات مصونیت قضائی و کلای دادگستری در برابر دعاوی مسؤولیت مدنی می باشد که موکلین آنها علیه آنها و ناشی از انجام وظائفشان، اقامه نموده و می نمایند.

دادگاههای انگلیس اصل مصونیت قضائی و کلای دادگستری در اینگونه دعاوی را طی بیش از دو قرن قبول و مورد عمل قرار می دادند، ولی اخیراً بعلت تغییر در شرایط و اوضاع و احوال جامعه و فشار افکار عمومی، ناچار شدند که این قانون و اصل را به نحوی تغییر داده و مصونیت مذکور را در واقع لغو نمایند. و کلای دادگستری در انگلستان اصولاً و تا وضع قانون اصلاح آئین دادرسی مدنی جدید مصوب ۱۹۹۸ مجلس قانونگذاری، بطور مشخص به دو گروه تقسیم می شدند. گروه اول مخصوص حضور در محاکم و صاحب نظر در مسائل حقوقی و قانونی موسوم به (BARRISTER) می باشند که از شان، منزلت و شرافت شغلی بالاتر و عالیتری برخوردار بوده و هستند. گروه دوم موسوم به (SOLICITOR) مخصوص امور خارج از محاکم و بیشتر صاحب نظر در مسائل کشف حقیقت و واقعیت یابی بوده و می باشد. گرچه نقش و کلای گروه دوم از نظر اهمیت کمتر از گروه اول نیست و حتی در آمدهای مادی آنها نیز بیشتر از گروه اول بوده و می باشد، با وجود این از نظر شان و منزلت معنوی و احترام، به پایه و کلای گروه اول نمی رسند. قضات دادگاههای انگلیس، چه قضات دائم و چه قضات موقت، اغلب از بین و کلای گروه اول انتخاب و منصوب می شوند.

خیلی از کارهای اداری و دفتری و حتی کارهای قضائی که در کشورهایی مثل ایران بوسیله دادگاهها و یا دفاتر آنها انجام می گیرد

... و علیرغم آنکه سنت گرائی در نظام حقوقی و قضائی انگلیس یک رویه است، دادگاهها و مراجع قضائی تلاش می نمایند که همیشه با حفظ و استمرار سنتهای حسن، از تحولات و نیازهای جدید نیز عقب نمانند و به عبارت دیگر سنتهای را با شرایط و اوضاع و احوال جدید تلفیق کنند و بدین نحو حرکت دستگاه قضائی را به مواراث سایر دستگاهها و تحولات جهانی، هماهنگ و میسر می سازند. نظام حقوقی و قضائی انگلستان از قرنها قبل براساس دو منبع اصلی و عمدۀ استوار بوده بوده و می باشد. منبع اول قوانین و مقرراتی است که بوسیله مجلس قانونگذاری موسوم به پارلمان و یا مقامات مجاز از طرف مجلس وضع می گردد. منبع دوم قوانین و مقرراتی است که دادگاهها طی قرون و اعصار به طور مستمر و طی ضوابط و سنتهایی که وجود دارد، مستقیماً در آراء خود تأسیس و وضع می نمایند و اینها نیز مثل قوانین و مقررات مجلس قانونگذاری لازم الاجراء می باشند. بعلاوه همین دادگاهها، حتی قوانین و مقررات مجلس قانونگذاری و مقامات مجاز از طرف آنها را با قوانین و مقررات موضوعه خود در مقام اجراء و تعارض، هماهنگ نموده، بدین ترتیب نظام حقوقی و قضائی انگلیس به حرکت تکاملی خود و متناسب با اوضاع و احوال و شرایط جدید، ادامه می دهد. دادگاههای انگلیس در حل و فصل اختلافات و رسیدگی به دعاوی با مشکل نبودن قانون و یا قوانین متعارض و سکوت و از این قبیل و مراجعته به غیر خود، مواجه نیستند و قوانین و مقرراتی را که خود وضع نموده اند، به موقع و در صورت نیاز، با روش مخصوصی که دارند، تغییر داده و با شرایط جدید زمان و مکان تطبیق می دهند. از جمله قواعد و مقررات ایجاد شده

داده، همچنین لوایح مفصل صندوق جبران خسارات و کلای دادگستری در حین انجام وظیفه و نیز انجمن و کلای گروه اول را که در این رابطه به مجلس اعیان تقدیم نموده بودند، مورد توجه و تجزیه و تحلیل قرار داده‌اند و نهایتاً به تفاوت آراء در رابطه با دعاوی مدنی و اکثربت آراء در رابطه با دعاوی کیفری، به این نتیجه رسیدند که در حال حاضر و بعلت تغییر شرائط و اوضاع و احوال جامعه، هیچکدام از مبانی و مستنداتی که طی قرنها، باعث ایجاد اصل مصنوبت قضائی و کلای دادگستری شده‌اند، هم اینک و دیگر قابل اعتبار نبوده و نظام عمومی و انتظارات جامعه، آنها را دیگر قبول نداشته و ندارد.

۲- این اصل که دادگاهها و ابستگان و شرکت کنندگان در محکم، به لحاظ نظم عمومی، می‌باشد مصنوبت قضائی از تعقیب داشته باشد، خود ناشی از اصل دیگری است که در دادگاهها می‌باشد آزادی بیان وجود داشته باشد، تا قاضی محکمه اطلاعات کافی در رابطه با مسائل مطروده را کسب نماید. مصنوبت قضائی در این خصوص اختصاص دارد به مطالبی که در جلسات رسمی دادگاهها و بوسیله وکلا و شهود و مطلعین و کارشناسان وغیره مطرح می‌شود. در اینگونه موارد، دیگران حق اقامه دعواه مسئولیت مدنی و ضرر و زیان و افتاء و نشر اکاذیب و از این قبیل علیه شرکت کنندگان و اعضای محکمه ندارند. قیاس مصنوبت قضائی خاص اخیرالذکر با مصنوبت قضائی عام وکلا در انجام وظائشان و در خارج از دادگاه، قیاس مع الفارق بوده و قابل اعتبار نبوده و نمی‌باشد.

۳- اینکه تجدید مطلع و طرح دعاوی مجدد در ارتباط با دعاوی مختومه و فیصله یافته، در شکل و قالب اقامه دعواه مسئولیت مدنی علیه و کل ناشی از مسامحة و قصور و ندانم کاری در حین انجام وظیفه، موجب مخدوش شدن اعتبار دستگاه قضائی می‌گردد و باعث می‌شود که دعاوی بطور زنجیره‌ای ادامه یابند، نیز کافی برای توجیه ادامه مصنوبت قضائی وکلاء نمی‌باشد، زیرا چنانچه تصور شود که در اینگونه موارد، محاکومین کیفری و مدنی بجای آنکه طبق معمول از رأی صادره تجدیدنظر خواهی نمایند، علیه وکلاء طرح دعوا نمایند، موجه به نظر نمی‌رسد. نظام عمومی و از جمله قانون اصلاح آئین دارسی مدنی اخیر، اختیارات زیادی به محکمه داده که از همان ابتدای مطالعه دادخواست و

اتفاق آراء هفت(۷) نفر در رابطه با دعاوی مدنی و با اکثریت چهار(۴) نفر در رابطه با دعاوی کیفری، اصل قانونی مصونیت قضائی و کلای دادگستری در دعاوی مسئولیت مدنی موکلین آنان و ناشی از انجام وظائشان را، لغو نمودند. اینک مختصراً از استدلال و دلائل موافقین و مخالفین کمیته قضائی مجلس اعیان در خصوص موضوع نقل می‌شود: ۱- شأن نزول و فلسفه ایجاد وجود مصونیت قضائی و کلای دادگستری در دعاوی مسئولیت مدنی موکلین آنها ناشی از انجام وظائف در دستگاه قضائی انگلیس، در موارد ذیل خلاصه می‌گردد: - شأن و منزلت دستگاه قضائی و ابستگان به این دستگاه و از جمله وکلای عالی مقام گروه اول (BARRISTER) که مجاز به موکل یابی و به اصطلاح بازاریابی مستقیم برای خود نیستند، بلکه ارباب رجوع و وکلای گروه دوم (SOLICITOR) شخصاً و به طیب خاطر به آنان مراجعه می‌نمایند و بنابراین مسئولیت عواقب رانیز مراجعین، خود خواهد پذیرفت. - وکلای گروه اول اصولاً قراردادی با ارباب رجوع راجع به حق الرحمه و حق الوکاله وغيره نداشته و موکلین و مراجعین، خود حق الرحمه و حق الوکاله را پرداخت می‌نمایند.

- وکلای دادگستری و بخصوص وکلای گروه اول در واقع یار و مددکار اولیه دادگاهها در جلسات رسیدگی نیز بوده و مجبورند که بالآخره مثل قضايان دادگاهها، در لحظات بسیار مهم و حساس و برای فیصله اختلافات بطور فوتی و فوری اظهارنظر نمایند.

- تعارض تکالیف وکلای دادگستری در برابر موکلین و مراجعین از یکطرف و در برابر دادگاهها و دستگاه قضائی از سوی دیگر موجب می‌شود که در مواردی موکلین و ارباب رجوع از وکلای خود ناراضی شده و آنها را مسامحه کارتلقی نمایند.

- عدم تمایل دستگاه قضائی به رسیدگی و طرح مجدد و تجدید مطلع دعاوی که درباره آنها بهر جهت اظهارنظر و فیصله اختلافات بعمل آمد، بهر شکل و صورت دیگر از جمله شکایت و دعاوی موکلین علیه وکلا در پرونده‌های موصوف، و خلاصه رعایت نظم عمومی جامعه در اینگونه موارد که بر حقوق فردی و خصوصی اشخاص رجحان و برتری دارد.

- کمیته قضائی مجلس اعیان در رأی مفصل خود، تمام موارد فوق، بعلاوه آراء سابق خود و نیز محاکم تعالی انگلیس را در قرون گذشته، مورد اشاره و تجزیه و تحلیل قرار

در نظام قضائی و حقوقی انگلیس و آمریکا بوسیله وکلای دادگستری رأساً و مستقیماً انجام می‌شود و وکلای دادگستری اغلب مسائل حقوقی و یا عینی مورد اختلاف رابطه روش، مشخص کرده، پرونده‌ها را به دادگاهها ارجاع نموده و تعقیب می‌نمایند. وکلای دادگستری گروه اول بعلت شأن و منزلتی که دارند، اغلب بطور مستقیم با ارباب رجوع و موکلین تماسی ندارند و وکلای گروه دوم نقش واسطه را دارند و در مواردیکه لازم بدانند مستقیماً پرونده را به وکلای گروه اول ارجاع می‌کنند و نظر آنها را جلب نموده و در صورت لزوم همانها را برای شرکت در محکم دعوت می‌نمایند. مرز بندی و تتفیک بین این دو گروه از وکلای نیز از سنتهای نظام قضائی و حقوقی انگلیس می‌باشد که این سنت نیز به تدریج کمرنگ و با شرائط و اوضاع و احوال جدید، خود را منطبق می‌نماید.

بطور مثال در اصلاحات قانون آئین دادرسی مدنی مصوب ۱۹۹۸ میلادی برای اولین بار به وکلای گروه دوم نیز اجازه داده‌اند که در محضر دادگاههای عالی حاضر و در جلسات رسیدگی بطور مستقیم، بحث و جدل نمایند. عالیترین مرجع قضائی در انگلیس کمیته قضائی مجلس اعیان (HOUSE OF LORDS) می‌باشد که نقش دیوانعالی کشور و هیأت عمومی دیوانعالی کشور را در کشورهایی مثل ایران بعده دارد. در دعاوی معمولی، کمیته قضائی مجلس اعیان اغلب از پنج(۵) نفر تشکیل می‌شود ولی در دعاوی مهم و حساس این کمیته از هفت(۷) نفر تشکیل می‌گردد و رأی اکثربت مناط اعتبار بوده و لازم الاجراء می‌باشد.

کمیته هفت(۷) نفره مجلس اعیان در بیستم زولی سال ۲۰۰۰، بالآخره درباره مسئله مهم وضعیت مصونیت قضائی و کلای دادگستری بطور عام (چه گروه اول و چه گروه دوم)، پس از مدت‌ها رسیدگی و اظهارنظر نمود. چندین پرونده در این خصوص در دادگاههای بدوي و تجدیدنظر قبلاً مطرح شده بود که دادگاههای بدوي اصل قانونی مصونیت قضائی وکلای دادگستری را در این رابطه مورد تأثید قرار داده بودند ولی دادگاههای تجدیدنظر معتقد بودند که ادامه مصونیت قضائی مذکور دیگر توجیهی ندارد. وکلای ذینفع از آرای دادگاههای تجدیدنظر فرامخواهی نموده و این پرونده هادر مجلس اعیان بعلت ارتباط موضوع وحدت مسئله، بهم ضمیمه شدند و نهایتاً مجلس اعیان با

علاوه بر آنکه، حمل بر کناره گیری نظام قضائی از انجام وظائف خود می شود، مضافاً مجلس قانونگذاری و دستگاه قضائی را مدت‌ها بهم مشغول می نماید و این امر، موجب عدم اعتماد عمومی به شاغلین مشاغل حقوقی و قضائی می گردد. ۱۰ - این اصل اساسی در حال حاضر در جامعه و نظام قضائی و حقوقی انگلیس حاکم می باشد که تمام کسانیکه از اهمال و مسامحه و قصور و تقصیر صاحبان مشاغل حرفة‌ای، متضرر می شوند، می بایست، ضرر وزیان وارد به آنها، به نحوی جبران شود. هرگونه بحث و گفتگو پیرامون مصونیت قضائی برای هر گروه و قشر و هر کس و عنوان استثناء بر اصل مذکور، می بایست متنکی بر دلائل و توجیهات قوی باشد، تا مورد قبول جامعه قرار گیرد و صرف اظهارنظر و عقیده شخصی، کافی برای توجیه مصونیت قضائی، برای هیچکس نمی باشد.

۱۱ - در حال حاضر، ادامه هرگونه مصونیت قضائی و حقوق ویژه و ممتاز، برای هر کس و هر گروه، منحصر آمی بایست در خدمت مصالح و منافع عمومی باشد، نه در خدمت مصالح و منافع گروهی خاص. وکلای دادگستری برای ادامه مصونیت قضائی خود، باید اثبات نمایند که لغو مصونیت قضائی آنها آثار منفی بر مدیریت دستگاه قضائي و قوه قضائي خواهد داشت. تعارض تکاليف دوگانه و کلای دادگستری و به خصوص وکلای گروه اویل (BARRISTER) که نمی توانند مراجعین خود را رد نموده و به مسائل آنها گوش ندهند، دلیل قانع کننده‌ای برای ادامه مصونیت قضائی آنها نیست، زیرا عنوان مثال، پزشکان نیز اخلاقاً همین وضعیت را در برابر بیمار و جامعه دارند ولی هیچگونه مصونیت قضائی برای آنها وجود ندارد.

۱۲ - اقلیت قضات مجلس اعیان که معتقد بوده اند فقط در دعاوی کیفری، می بایست مصونیت قضائی و کلای دادگستری ادامه داشته باشد، بطور خلاصه چنین اظهارنظر نموده اند که «اصولاً» در دعاوی کیفری، نقش وکلای دادگستری در مدیریت و تکمیل پرونده، کمتر از دعاوی مدنی می باشد و بالعکس نقش دادگاههای کیفری در مسائل جزائی، در مدیریت و

مسامحه و قصور و تقصیر واقعی آنها از طرف دیگر، فرق قائل شوند. دادگاهها به این نکته توجه دارند که در بعضی مواقع وکلای دادگستری با جدول زمانبندی شده فشرده‌ای مواجه می گردند که در تحت فشار و سریعاً می بایست، بالاخره اتخاذ تصمیم و اظهارنظر نمایند. کار و کالت دادگستری، بیشتر به یک «هنر» شباخت دارد تا به «علم» و بنابراین طبق اصول علمی خشک نمی توان با آن مواجه شد. تکلیف اولیه وکلای دادگستری در برابر دادگاهها که می بایست یارویاور آنها باشند، بخودی خود و هرگز مسامحه و ندانم کاری به نفع موکلین تلقی نخواهد شد.

- مدعیان و موکلین در اینگونه موارد، می بایست استانداردهای دفاعی برتری را اثبات و نشان دهند که چنانچه بدین نحو وکالت انجام می شد، نتایج مطلوبتری برای آنها حاصل می شد. اثبات این امر، کار بسیار سنتگین و مشکلی است.

دادگاهها بطور مطمئن دعاوی بی‌پایه و اساس را در این زمینه‌ها علیه وکلا از ابتدا رد و استماع نخواهند نمود.

۷ - ترس و کلای دادگستری از اقامه دعواهای مسؤولیت مدنی علیه آنها و ناشی از انجام وظائفشان، بی‌پایه بوده و به خودی خود نمی تواند موجب ادامه مصونیت قضائی آنها شود.

۸ - اثبات عدم صلاحیت و لیاقت و کیل دادگستری در انجام وظائف و در موارد بسیار نادر و استثنائی، موجب تقویت نظام قضائی می شود. اعتماد عمومی به نظام قضائی با ادامه مصونیت قضائی و کلای دادگستری، افزایش نمی باید، زیرا مصونیت قضائی در اینگونه موارد، این عقیده و برداشت را در جامعه ایجاد خواهد نمود که دستگاه قضائي، خود را گروهی ممتاز و برخوردار از حقوق ویژه و ممتاز می داند، ولوأنکه وکلای دستگاه قضائي بطور فاحش از تکاليف حرفة‌ای خود تخطی و تخلف نموده باشند.

۹ - لغو مصونیت قضائی و کلای دادگستری نیاز به تصویب مجلس قانونگذاری ندارد، زیرا ایجاد مصونیت برای آنها از اول بوسیله دادگاههای دادگستری و قوه قضائيه انگلیس تأسیس شده و بنابراین لغو آن هم بوسیله همینها می بایست انجام گیرد. احواله موضوع به مجلس قانونگذاری، اشتباه در اظهارنظر و کیل از یکطرف و

شکایت، چنانچه تشخیص داد، طرح دعوى و شکایت بی اساس بوده، و صرفاً به منظور انتقامگوئی و مردم آزاری و سوء استفاده از آئین دادرسی و دستگاه قضائي، بوده می تواند بلا فاصله و بدون ورود به رسیدگی، با دستور فوري، دعوى و شکایت را رد نماید. به موجب رویه‌های موجود و نیز مفاد قانون اصلاح قانون آئین دادرسی مدنی اخیر، تا زمانیکه مسیر تجدیدنظرخواهی وجود داشته و دارد، موکلین و طرفین اصیل دعوى حق نداشته و ندارند که علیه وکلاء و یا پلیس و یا مقاماتی که در پرونده دخالت داشته‌اند، راجع به انجام وظائفشان، شکایت و یا طرح دعوى نمایند، بلکه مطالب خود را می بایست در قالب و شکل تجدیدنظرخواهی از آراء مطرح نموده، تا مورد رسیدگی قرار گیرد. چنانچه اشخاصی خلاف قاعده مذکور عمل نمایند، براساس مستندات قانونی فعلی، دادگاهها حق دارند، از ابتداء و بدون به جریان انداختن پرونده، دعوى و شکایت آنها را رد کنند. بدین ترتیب نظم عمومی، وجود ندارد.

۴ - در زمینه تکالیف دوگانه وکلا در مقابل دادگاه و موکلین خود، بدون شک وکلای دادگستری تکلیف اولیه و قطعی را در برابر دادگاهها دارند، ولی این تکلیف اولیه و قطعی موجب توجیه ادامه مصونیت قضائي آنها در برابر موکلین نیست، زیرا برای مثال در مورد سایر مشاغل تخصصی مثل پزشکان نیز، به هنگامیکه عنوان کارشناس در دادگاهها دخالت می نمایند، همین تکالیف دوگانه وجود دارد و حال آنکه آنها از مصونیت قضائي برخوردار نیستند.

۵ - لغو اصل مصونیت قضائي برای وکلای دادگستری، منافع زیادی برای جامعه دارد از جمله آنکه جامعه در حال حاضر، دیگر استثنای غیرعادی و خلاف قاعده را بر اصل اساسی دیگری که می بایست بالآخره بهای کار غلط پرداخت شود، تحمل نمی نماید.

۶ - لغو اصل مصونیت قضائي وکلا، موجب نمی شود که سیل دعاوی مسؤولیت مدنی ناشی از مسامحه و ندانم کاری علیه وکلا در محاکم جاری گردد، و به فرض اینکه چنین امری اتفاق افتاد، این اطمینان در حال حاضر وجود دارد که دادگاهها بین اشتباه در اظهارنظر و کیل از یکطرف و

جامعه و دستگاه قضائي تمام خواهد شد.
كميته قضائي مجلس اعيان در رأى مهم خود، وارد اين مسئله نشده اند که آيا رأى مذكور بعنوان قانون عطف به ما سبق می شود یا خير؟ به نظر مى رسد که مسئله را به عمد مسکوت گذاشته اند، تا آن هم طبق سنتى که در دستگاه قضائي انگليس وجود دارد، ابتدائاً در محاكم تالى و در پرونده ها مطرح شود و محاكم تالى در خصوص آن اتخاذ تصميم نمایند و چنانچه در آينده به كميته قضائي مجلس اعيان محول شد، متعاقباً مثل اصل موضوع در رابطه با آن اظهارنظر و تعين تكليف نمایند.

تکمیل رسیدگی به پرونده‌ها بیشتر از وکلای دادگستری در امور مدنی است و بعبارت دیگر وکلای دادگستری کنترل کافی بر پرونده‌های کیفری ندارند. در دعاوی کیفری مصالح و منافع عمومی مورد نظر می‌باشد و حال آنکه در دعاوی مدنی به ندرت مصالح و منافع عمومی موردنظر قرار دارد. وظائف و تکالیف وکلای دادگستری در دعاوی کیفری در مقابل دادگاهها، برای کشف حقیقت به مراتب بیش از دعاوی مدنی است و همین تکلیف کشف حقیقت، با منافع موکلین آنها که اغلب علاوه‌ای به این امر ندارند، در تعارض و تضاد شدید قرار دارد و وکلاد، این امور، خلیه تحت فشار و محظوظ

فرم اشتراک ماهنامه و کالت

وکالت تلفنی مشترک می پذیرد

مراجعه به بانک و اداره پست لازم نیست. برای اشتراک ماهنامه و کالات کافی است با شماره تلفنی‌ای ۸۸۴۲۱۶۴ ۸۸۳۴۴۴۸ ماس بگیرید.

همه کارها را مانجام می‌دهیم

بـه تفكيك حروف الفبا

ماهنامه فرهنگی، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی

نام:

نام خانوادگی :

شانی

کل سٹی :

مودع

تلفن: _____
ریال طی حواله بانکی به شماره _____
ارسال شد شعبه _____

از بانک

برای اشتراک ماهنامه وکالت، اصل یا کپی این فرم را پس از تکمیل، همراه با اصل یا کپی این فرم را پس از تکمیل، همراه با اصل فیش بانکی حق اشتراکی که به حساب جاری ۵۵۴۳۰۷۴۸ بانک تجارت شعبه پتروشیمی کد ۲۱۴ به نام سید رضا مهدوی نجف آبادی واریز شده باشد به آدرس مجله ارسال کنید.

هزینه اشتراک

۳۶ ماه را بست سفارش ۰۰۰

کے ملک میں اسلام کا پہلا مسجد بنا دیا۔

لطفاً ساله باست سفارشی ۷۲/۱۰۰